

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, SREDA, 3. X. 1951

ŠTEV. 69 (438)

Akademski pevski zbor na Koroškem

V soboto, dne 29. septembra je prispel z opoldanskim vlakom preko meje pri Področici mladi akademski pevski zbor, ki je nastopil dvodnevno turnejo po Koroški.

Že pred letom je gostoval na Koroškem in nastopal z velikim uspehom na Bistrici na Zilji, v konservatoriju v Celovcu, v Pliberku in v Št. Janžu v Rožu. Vsi, ki so tedaj slišali prekrasno ubrano petje njegovih pevcev, ta kulturni dogodek ne bodo pozabili. V nepozabnem spominu ni ostal samo Slovincem, ki so pesmi vse globlje doživljali, temveč tudi pri so-deželanih nemškega jezika.

Tokrat si je izbral za kraj svojega gostovanja Beljak in njegovo bližnjo okolico. Še isti dan, ko je prestopil mejo, je nastopil zvečer v dvorani Gösser-Bierhausa v Beljaku, kjer ga je navdušeno sprejelo številno občinstvo. Predstavo je otvoril tajnik Slovenske prosvetne zveze, ki je pozdravil pevce in tudi občinstvo v slovenskem in nemškem jeziku. Zelo hvaležno je bil sprejet koncert in pevci so bili deležni burnih ovacij.

Po koncertu so se pevci odpeljali na Brnco in v bližnje vasi, kjer so jih prijazno sprejele gostoljubne hiše. V nedeljo popoldne je bil koncert pri Prangerju na Brnci, kjer dvorana ni mogla več sprejeti vseh številnih obiskovalcev, ki so prišli od blizu in daleč, da prisluhnejo melodijam naše slovenske pesmi. Bilo je zelo domače in bolj kakor prejšnji dan si občutili, da pojejo bratje svojim bratom. Po prireditvi se je zahvalil dragim gostom predsednik SPD „Dobrač“ tov. Janez Gallob in želel — gotovo je govoril vsemu občinstvu iz srca — skorajšnje svidenje.

Prehitro je minul koncert in pevci so morali na vlak, kajti zvečer jih je nestrno pričakovalo občinstvo pri „Marici“ v Logi vesi. Pevci so dospeli v Logo ves šele v večernih urah in po končani večerji se je začel koncert, ki je pomenil tako dragim gostom iz Ljubljane kakor tudi našim domačim rojakom ganljiv poslovilni večer.

V imenu domačinov in občinstva je izrekel pevcem-gostom dobrodošlico tajnik SPD Loga ves-Št. Ilj tov. Maks Kakl in posebno pozdravil med odličnimi gosti tudi šefa Urada za zvezo FLRJ legacijskega svetnika Mitjo Vošnjaka in direktorja deželne zavarovalnice Valentina Justa. Udeleženci so prišli na prireditev tudi s posebnimi avtobusi iz Hodiš in Bilčova.

Pevski koncert naših ljubljanskih bratov je bil sprejet s silnim navdušenjem in iskreno hvaležnostjo. Ganjeni so peli pevci ob koncu še enkrat globoko narodno „Tam, čier teče bistra Zilja“ in „Žive naj vsi narodi...“

Vedno je slovo težko, zlasti če se je treba posloviti od koga, ki te je tako bogato obdaril, kakor so nas obdarili naši bratje iz bele Ljubljane s svojo pesmijo. Nikdar se jim za bogastvo tega darila ne bomo mogli oddolžiti v polni meri. To je poudaril v svojih poslovnih

besedah tudi govornik, ki se je ob zaključku te prireditve v imenu SPZ zahvalil pevcem za njihov trud, s katerim so nam priredili nepozabne dneve.

Kakor SPD „Dobrač“ na Brnci, tako je organiziralo tudi SPD Loga ves-Št. Ilj, da so sprejeli naši zavedni ljudje pevce pod gostoljubno streho.

V poneneljek zvečer pa so se pevci spet vračali v svojo domovino. Prekratek je bil čas

njihovega bivanja med nami, žal pa jim je bilo še za to kratko dobo skaljeno veselje, da bi lahko uživali lepoto naše zemlje s pogledom na naše planine in gore. Skoro nepretrgano je lil dež vse tri dni. A, saj niso bili zadnjič pri nas! Nestrno že čakamo na njihov obisk v prihodnjem letu in jim želimo, da bi se jim tedaj oddolžilo vsaj vreme!

Letos pa jim izrekamo za njihovo gostovanje še enkrat prav iskreno zahvalo.

Kardelj o tržaškem vprašanju

Na zasedanju Ljudske skupščine FLR Jugoslavije v Beogradu je preteklo soboto govoril jugoslovanski zunanji minister Edvard Kardelj o vprašanju Trsta in poudaril, da je popolnoma izključeno, da bi tržaško vprašanje rešili na podlagi zahteve po priključitvi Svobodnega tržaškega ozemlja k Italiji. Jugoslavija take zahteve nikdar ni odobrvala in je tudi v bodoče ne bo. Vsekakor pa se jugoslovanska vlada zaveda, da se vprašanje v sedanjem položaju tudi s tem ne da rešiti, da bi celotno ozemlje priključili k Jugoslaviji.

Treba bo najti neko tretjo rešitev, je dejal Kardelj, ki pa je mogoča le takrat, če obe strani dejansko želita sporazum, to se pravi, če dejansko hočeta in želita, da pridejo jugoslovansko-italijanski odnosi na novo podlago, na kateri bi bilo res mogoče odstraniti vsaj najvažnejše zapreke, ki so v preteklosti zastrupljale odnose med obema državama. V kolikor tiče jugoslovansko vlado, je napravila vse potrebne napore in jih bo napravila tudi v bodoče, toda žrtve, ki jih more doprinesiti za ta cilj, imajo svoje meje, ki jih pa v nobenem primeru ne more in tudi neče prekoračiti.

Nato je Kardelj govoril o reviziji italijanske mirovne pogodbe in dejal, da je to vprašanje za Jugoslavijo izrednega pomena in da je Jugoslavija na tem zainteresirana mnogo bolj kot vsaka druga država — podpisnica. Jugoslovansko vlado je pri njeni politiki do Italije vedno vodila želja, da bi bile čim prej in v čim večji meri odstranjene posledice napada Mussolinijeve Italije na Jugoslavijo, da bi se tako jugoslovanski odnosi do Italije v bodoče res razvijali v duhu krepitve miru in prijateljskega sodelovanja med narodi.

Kardelj je nato dejal, da so bili v tem smislu doseženi veliki uspehi, ki so znatno doprinesli k medsebojnemu sodelovanju, ostala pa je vrsta važnih nerešenih vprašanj, ki zelo ovirajo današnje odnose Jugoslavije do Italije. Navedel je vprašanja reparacij, restitucij in določitve mejne črte med Italijo in Jugoslavijo, posebno pa poudaril vprašanje jugoslovanske narodne manjšine v Italiji in posebno zaostreno vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja, ki ga sovražniki miru stalno izrabljajo, da bi izpodko-

pali napore za razvijanje miroljubnega sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo.

S tem v zvezi je govoril tudi o protijugoslovanskih gonjah, ki jih od časa do časa organizirajo v Italiji in ki za las spominjajo na enake pojave v preteklosti. Odgovorni in neodgovorni ljudje dajejo v takih kampanjah izjave, v katerih „postavljajo pravico“ na jugoslovansko narodno ozemlje, pri čemer ne omenjajo le tržaškega ozemlja, marveč celo tudi Da'macijo. Vse to pa povzroča v odnosih Jugoslavije do Italije težkoto, ki naravno nikakor ne morejo doprinesiti k ustvarjanju tistega vzajemnega zaupanja in medsebojnega razumevanja, brez katerega si ni mogoče predstavljati nove poti v jugoslovansko-italijanskih odnosih, poti, ki bi bila tako v interesu krepitve miru v Evropi kakor tudi v interesu narodov Jugoslavije in Italije.

V to vrsto vprašanj spada tudi zahteva, da se tržaško vprašanje reši na podlagi tristranske izjave iz leta 1948, to se pravi, da se prizna Italiji pravica do tržaškega ozemlja. Jugoslovanska vlada nikdar ni pristala na tako zahtevo in tudi v bodoče ne bo. Etnični, gospodarski, zgodovinski in drugi razlogi govorijo za to, da je Svobodno tržaško ozemlje sestavni del jugoslovanskega narodnostnega ozemlja.

Ko je obširno govoril o etničnih razlogih pri reševanju vprašanja Trsta, je Kardelj zaključil svoj govor: V kolikor obstoja želja, da se tržaško vprašanje stvarno reši, potem je potrebno pristopiti k reševanju tega vprašanja brez propagandnih kampanj in brez postavljanja na glavo etničnega načela, toda z mnogo realizma in s stvarno željo, da pride do sporazuma.

Oster veter v delavski zbornici

Polom 5. pogodbe o cenah in plačah postal je vedno bolj viden. Naraščanje cen zavzema vedno bolj neznosne oblike. Delavci in nameščenci vedno bolj zaskrbljeni ugotavljajo, da jim plače dnevno kopnijo, dočim se podjetniki na njihov račun brezvestno okoriščajo.

V znamenju tega razvoja se je v petek vršilo tudi plenarno zasedanje celovške delavske zbornice, na katerem je vsaj v besedah in resolucijah po dolgem času spet zavel nekoliko ostrejši veter. Predsednik zbornice je ugotovil, da je treba ustaviti sedanjí razvoj, ki vodi v inflacijo, ter dejal, da bodo delavci poostri svoj način borbe v obrambi življenjske ravní, če bodo podjetniki brez ozira na koristi skupnosti nadaljevali s svojo pogubno politiko cen.

V resoluciji, ki je bila soglasno sprejeta, pa je med drugim rečeno: Razvoj gospodarstva v Avstriji zavzema oblike, ki silijo delavstvo k mobilizaciji vseh svojih sil in k primernim oblikam borbe. Naraščanje cen ni mogoče opravičiti z izvenavstrijskimi dogodki. Navijanje cen terja od konsumenta najodločnejšo obrambo. Borbo v podjetjih in na ulici morajo voditi pristojne organizacije. To borbo bomo podpirali tudi v slučaju, da bi bilo delavstvo vsled kratkovidnosti pristojnih mest in vsled nena-

etnični, gospodarski, zgodovinski in drugi razlogi govorijo za to, da je Svobodno tržaško ozemlje sestavni del jugoslovanskega narodnostnega ozemlja.

Zahvala

Slovenske prosvetne zveze

Za nami je obisk mladega Akademskega pevskega zbora iz Ljubljane. Silno lepi so bili koncerti, ki smo jih imeli priložnost slišati v Beljaku, na Brnci in v Logi vesi; ostali nam bodo v trajnem in neminilem spominu.

Slovenska prosvetna zveza izreka Akademskemu pevskemu zboru za njegov obisk tem potom še enkrat najprisrčnejšo zahvalo.

Hkrati pa tudi izrekamo iskreno zahvalo SPD „Dobrač“ na Brnci in SPD Loga ves-Št. Ilj za izvedbo vseh organizatoričnih priprav za to enkratno gostovanje naših bratov iz bele Ljubljane. Nič manj pa velja naša zahvala tudi vsem gostoljubnim hišam in družinam, ki so sprejele pevce Akademskega pevskega zbora prijazno pod svojo streho in v oskrbo ter s tem prispevale in omogočile gostovanje dragih ljubljanskih bratov. Ne nazadnje pa se zahvaljujemo tudi vsem tovarišem, ki so s svojo nesebično pomočjo pomagali pri pripravljanju prireditve in na prireditvah samih in tako pripomogli k uspehu tega edinstvenega gostovanja.

Slovenska prosvetna zveza

Izrael terja odškodnino od Nemčije

Izraelska vlada je zahtevala, naj se brž ko mogoče začne izplačevati odškodnina za škodo, ki jo je prizadela Nemčija Židom v Evropi.

Medtem ko zapadnonemška vlada brez pridržka priznava zločine nacistov, ki so jih zakrivil v imenu nemškega naroda, in je pripravljena to škodo po možnosti tudi popraviti, na drugi strani oblasti v Vzhodni Nemčiji nočejo slišati o kakšni popravni škodi.

Vojaški upor v Argentini

Koncem preteklega tedna je izbruhnil v Argentini vojaški upor, ki sta ga vodila dva rezervna generala. Uporniška letala so v nizkem poletu metala na prestolnico letake revolucionarne vsebine. Toda upor po vesteh iz Buenos Airesa ni trajal dolgo, ker sta oba uporna generala po nekaj urah zbežala.

New York. — Predsednik društva ameriških Židov „Jewish appeal“ je pozval vse člane, da v treh mesecih zberejo 5 milijonov dolarjev za pomoč Izraelu. Znesek bo namenjen prehrani, gradbenemu materialu in zdravilom.

Damask. — Sirija in Afganistan sta podpisali pogodbo o prijateljstvu.

Dva programa za angleške volitve

Za angleške parlamentarne volitve, ki bodo 25. oktobra, je konservativna stranka objavila v petek svoj volilni razglas. Razglas, ki ga je podpisal Churchill, se zavzema za opustitev poddržavljenja železarske in jeklarske industrije ter za ustavitve vsakega nadaljnjega poddržavljenja. Premogovna industrija naj bi ostala v državnih rokah, treba pa jo je prav tako kakor železnice decentralizirati. Proglas napoveduje zmanjšanje davkov, upravnih stroškov in uradniškega aparata. V zunanji politiki pa bodo konservativci delali za zedinjeno Evropo. Proglas pravi, da so Zedinjena Evropa, Britanski imperij in angleško govoreči svet trije stebri OZN.

V nedeljo, na predvečer letnega kongresa, pa je objavila tudi laburistična stranka svoj volilni proglaš, v katerem si zastavlja sledeče cilje: zavarovanje miru, ohranitev polne zaposlitve in porast proizvodnje, znižanje življenjskih stroškov ter ustvaritev pravične družbe. Laburisti obljublajo za slučaj zmage na volitvah, da bodo omejili dobičke akcijskih družb, da bodo zvišali davke manjšini, ki poseduje velika premoženja in ima ogromne nezaslužene dohodke in da bodo s posebnimi ukrepi preprečili velike kapitalne dobičke. Prav tako napovedujejo borbo proti monopolom in kartelom, za razvoj industrije pa nameravajo uvesti delavske sosvete ter razširiti ter poostri kontrolo nad cenami.

sitnosti navijalcev cen prisiljeno k dojanjem obupa.

V interesu delovnih ljudi bi bilo želeto, da bi se predstavniki delavske zbornice, sindikatov in drugih delavskih organizacij zavedali dejstva, da se izkoriščevalci delovnega ljudstva še nikdar niso ustrašili gromovitih besed in ostrih resolucij, če jim niso sledila tako učinkovita dejanja, katere razume tudi razredni sovražnik.

Spričo čedalje bolj nevzdržnega položaja so široke plasti delovnega ljudstva brez dvoma pripravljene na odločno borbo za svoj življenjski obstoj. Samo se prečesto zgodi, da tisti, ki menijo, da so poklicani, da bi vodili to borbo, v odločilnem trenutku pozabijo na svoje odločne besede.

Generalni direktor Unesco v Jugoslaviji

Ob priložnosti svojega obiska v Jugoslaviji si je glavni direktor Unesco Torres Bodet ogle dal številne znanstvene in kulturne ustanove. Med drugimi ga je sprejel tudi predsednik Sveta za znanost in kulturo vlade FLRJ Rodoljub Čolakovič.

Ali je gospodi stanovanjska stiska pri srcu?

Z novim zakonom o stanovanjskih najemnih, ki ga je državni zbor pred kratkim sprejel, naj bi bila v bodoče omogočena ohranitev in modernizacija starih stanovanj, ki so pričela vse bolj razpadati, ker so jih hišni posestniki dolga leta zanemarjali sklicujoč se na dosedanje preizkušene najemnine. Stanovanjske krize, ki je posebno po mestih in večjih krajih zelo občutna, seve novi zakon ne bo rešil. Še manj jo pa bodo rešili farizejski članki v časopisih, ki jih izdajajo kapitalistični mogotci, in o katerih pretakajo krokodilove solze nad bedo in stisko vseh tistih, ki so brez stanovanja in strehe, s svoje strani pa ničesar ne ukrenejo, da bi se stanovanjska beda vsaj nekoliko omilila, čeprav si kopičijo na račun delovnega ljudstva čedalje bolj mastne profite. Tak svetohlinski članek je objavila v nedeljski številki na prvi strani celovška Volkszeitung — glasilo koroške OeVP.

V navdihu socialnega čuta in kakor da bi bila res zaskrbljena za usodo brezdomcev, slika Volkszeitung v pretresljivih besedah bedo in revščino, ki tare tisoče in tisoče družin. Takole piše med drugim:

„Kje so stotisoči, ki životarijo v kletih in drvarnicah, kot podnajemniki, pod pogoji, ki so v posmeh vsem zdravstvenim in нравstvenim zahtevam. Kje so nove stanovanjske zgradbe, ki bi pregnale strah tistim, ki so brez strehe nad glavo, ki bi pomagale končati ta bič današnjega časa, ta strup, ki ogroža ljudsko zdravje, socialni mir in moralo?“

Krik po stanovanjih se razlega po vsej deželi. V Celovcu 3.000 družin brez stanovanja, na tisoče v Beljaku. V vseh mestih... V vseh krajih životarijo ljudje v luknjah barak, v kletih, v pralnicah, deset ljudi, dvanajst ljudi, otroci in odrasli v enem prostoru. Bede v zasilnih bivališčih si ni mogoče predstavljati.

In spričo armade ljudi, ki so brez stanovanja, se dvigajo v naših mestih mogočne novozgradbe, marmornata tla, dragoceni kovani portali, lesketajoče se vrste soban, opremljene z vsemi modernimi potrebščinami, ki jih družine v zasilnih bivališčih poznajo samo z pripovedovanjem. Povsod se dvigajo iz tal te palače moderne arhitekture. Toda te ne služijo stanovanjskim potrebam, niso na razpolago ljudem, ki bi se radi ženili in si ustvarili svoj dom...

Brez dvoma vse to drži, kar smo povzeli iz članka v Volkszeitung. Naiven pa bi bil, kdor bi pričakoval, da bo člankar po tem uvodu tudi nakazal pot, kako bi se dalo stanovanjsko

vprašanje omiliti in rešiti. Ves sentimentalni in solzeni opis naj bi samo pridobil čitatelja, da bi bil bolj dovzeten za napad na političnega nasprotnika. Skrb in beda onih, ki so brez stanovanja, je ljudem, ki vzdržujejo Volkszeitung, deseta briga in se je poslužujejo samo kot igračke v politični borbi proti koalicijskemu partnerju.

Ne da bi se spuščali v debato o umetnosti gradbene dejavnosti celovške občine in drugih javnih ustanov, pa bi le vprašali bogato gospodo, katere glasilo je Volkszeitung, kaj je že ona doprinesla za omiljenje stanovanjske stiske v mestih. Mar li služijo dragoceni kovani portali in luksuzna izložbena okna celovških veletrgovcev ter lesketajoče se vrste soban in

marmornata tla v gosposkih vilah stanovanjskim potrebam ljudi v bednih zasilnih bivališčih? Zakaj se poleg tovarn in podjetij kapitalističnih lastnikov že davno ne dvigajo stanovanjski bloki za delavce in nameščence, če so gospodje res tako zaskrbljeni za njihovo usodo, zdravje in moralo?

Ukrenite že nekaj, gospodje, ki se vozite v luksuznih avtomobilih v kasino v Vrbo, ki imate natrpna skladišča v špekulativne namene, ki si kopičite bajna bogastva na račun dela drugih ljudi, namesto da v svojem glasilu zlorabljate revščino in bedo širokih ljudskih plasti za umazano in ogabno politično borbo. Potem bo manj ogroženo ljudsko zdravje, socialni mir in morala!

V parlamentu bo 11 koroških poslancev

Letošnje ljudsko štetje je med drugim tudi pokazalo, da je prebivalstvo v primeru z zadnjim ljudskim štetjem močno naraslo v zapadno-avstrijskih zveznih deželah, medtem ko je na vzhodu, predvsem pa na Dunaju, vidno nazadovalo.

S tem v zvezi se bo spremenil prihodnjih volitev v državni zbor sestav parlamenta. Število prebivalstva v posameznih zveznih deželah je namreč odločilno za to, koliko parlamentarnih poslancev pripade posameznim zveznim deželam.

Notranje ministrstvo kot vrhovna volilna oblast je objavilo, da bodo volili pri prihodnjih državnozbornih volitvah na Tirolskem, Štajerskem in Gornje Avstrijskem po dva parlamentarna poslance več, na Koroškem, Solnograškem in Predarlkem pa po enega poslanca več kakor jih imajo navedene dežele sedaj. Istočasno pa bo izgubilo Gradiščansko enega, Nižje Avstrijsko dva, Dunaj sam pa celo sedem sedežev v avstrijskem parlamentu.

Na Koroško bo torej v bodoče odpadlo 11 parlamentarnih poslanskih mest namesto dosedanjih deset.

V zadnjem času se v političnih krogih pojavljajo govornice o možnosti spremembe avstrijskega volilnega zakona. Sedanji volilni zakon, ki ne dopušča povezave kandidatskih list posameznih strank ali volilnih skupin, naj bi se po zamisli teh krogov spremenil tako, da bi bila v bodoče taka povezava mogoča. S tem bi odpadla nevarnost, da bi glasovi, ki jih dobijo

manjše politične skupine, a ne zadoščajo za dosego mandata, šli v zgubo, kar se pri sedanjem volilnem načinu redno dogaja.

Jugoslavija uvaja prosto prodajo

Z vladno odredbo so bile v Jugoslaviji s 1. oktobrom ukinjene vse živilske in druge nakaznice. Namesto dosedanjih nakaznic so dobili potrošniki ustrezajoče število denarnih bonov, s katerimi bodo v tekočem mesecu lahko kupili z 80% popustom v prosti prodaji iste količine živil in drugih življenjskih potrebščin kakor doslej na karte.

Z ukinitvijo nakaznic bodo imeli potrošniki možnost, da bodo z denarnimi boni kupovali posamezna živila po svojih dejanskih potrebah, dočim je bilo mogoče kupiti na karte le določeno količino posameznih živil. Dočim je bil nakup potom kart vezan na določen čas in krajevno omejene, so denarni boni veljavni na vsem ozemlju države in niso časovno omejeni.

Prodaja na bone v oktobru pa bo le prehod k poznejši docela prosti prodaji. Verjetno že v novembru bo uveden novi finančni sistem oz. novi sistem plač, v katerem ne bo več ne živilskih kart in nakaznic in tudi ne denarnih bonov. Vse tisto, kar so potrošniki doslej dobivali v obliki kart ter živilskih in industrijskih nakaznic bodo dobivali v denarju v obliki novih plač.

Ukinitev racioniranja življenjskih potrebščin ni omogočila samo letošnja obilna letina.

Krivična razdelitev bogastva sveta

Na parlamentarni konferenci, ki pripravlja statut za svetovno vlado, in ki se je udeležuje 300 zastopnikov iz 22 držav, je govoril tudi britanski laburistični poslanec Richard Acland. V svojem govoru je navajal, da odpade na 19 bogatih držav, v katerih prebiva samo ena šestina vsega prebivalstva sveta, dve tretjini skupnega svetovnega dohodka, dočim se mora 15 gospodarsko zaostalih držav, na katerih ozemlju pa je naseljena polovica prebivalstva vsega sveta, zadovoljiti s komaj dvanajstim delom svetovnega dohodka. Govornik je končal s pozivom, naj vse države vodijo skupno borbo proti revščini in bedi.

Prvi filmski festival v Aziji

Meseca decembra bo v Indiji prvi azijski filmski festival, za katerega se je prijaviло že 44 držav, med drugimi Jugoslavija, Egipt, Francija, Iran, Jordanija, Portugalska, Sirija, Sovjetska zveza, Turčija, Velika Britanija in Združene države Amerike.

temveč tudi splošni dvig proizvodnje potrošnih dobrin v podružabljeni industriji in na socialističnem sektorju kmetijstva.

Z odpravo kart in bonov pa bo napravljen tudi velik korak naprej k zmanjšanju birokratskega aparata v upravi in trgovini.

Washington. — Po podatkih ameriškega obrambnega ministrstva so imeli Kitajci in Severnokorejci doslej izgube v višini 1.160.042 mož, poleg tega pa je v ujetništvu 146.951 Severnokorejcev in 17.936 Kitajcev.

Beograd. — 27. septembra je kolektiv tovarne „Ikarus“ izročil Letalski zvezi Jugoslavije jadralno letalo „Orel-2“. Ob tej priložnosti je bila majhna svečanost.

Washington. — Predsednik Truman je podpisal zakon, ki predvideva izdatek 5 milijard in 864.000.000 dolarjev za vojaške gradnje. Obenem pa je poslal poslanico kongresu, v kateri predlaga odobritev zakonskega osnutka, ki bo obvezoval vse funkcionarje, poslance in ameriške vojaške, da vsako leto predložijo vladi podroben seznam svojih dohodkov.

Pariz. — Federacija protialkoholnih gibanj je sklenila, da bo organizirala čim širšo udeležbo predstavnikov tega gibanja na zagrebški mirovni konferenci.

Washington. — Mednarodni denarni fond je spet dovolil prodajo zlata za industrijske in umetniške potrebe. Cena je lahko višja od 35 dolarjev za unčo.

London. — Angleški kralj je določil regentski svet petih članov kraljevske družine, ki bo za čas njegove boleznj opravljal državne posle, ki jih ustava pušča kralju.

Washington. — Direktor urada za obrambno mobilizacijo Charles Wilson je ukazal vsem večjim proizvajalcem aluminija, da izvršijo priprave za preselitev svojih tovarn iz severozapadnega pacifičnega področja, kjer obstoja nevarnost pomanjkanja električne energije, v druga področja. Dve tovarni aluminija v pacifičnem področju, ki se nahajata v Oregonu in Washingtonu, dajeta danes polovico celotne proizvodnje aluminija v ZDA.

Atene. — Atenski tisk se ukvarja z vprašanjem denarnega obtoka, ki je po podatkih grške narodne banke narastel v razdobju od 1. avgusta do 10. septembra za 330 milijard drahem in s tem dosegel nezasišano višino 2.100 milijard drahem. „Estia“ dolži vlado, da je s svojim razsipnim gospodarstvom povzročila inflacijo. Liberalno glasilo „Vima“ upa, da bo predsednik vlade Venizelos uradno pojasnil, zakaj je prišlo do takega pojava.

Reka. — Ob proslavi desete obletnice ljudske vstaje so na Reki ustanovili iniciativni odbor za zgraditev spomenika padlim mornarjem v narodnoosvobodilni borbi. Spomenik bodo odkrili predvidoma 20. oktobra. Na ta dan je partizanska motorna ladja „Jela“ pred pristaniščem Bari zadela na mino ter se potopila. Ob tej priložnosti je našlo smrt sedem borcev — mornarjev. Spomenik bodo verjetno postavili v Splitu, ker je v narodnoosvobodilni vojni sodelovalo največ mornarjev z dalmatinske obale in otokov.

VOLILNI KOLEDAR

k volitvam v Občni zbor Kmetijske zbornice, v odbore Okrajnih kmečkih zbornic ter v Krajevne kmečke odbore

(Nadaljevanje)

Do 4. novembra t. l. morajo vse volilne stranke, ki vabijo na volitve, vložiti kandidatne liste. Ker bodo volitve v tri ustanove (to je v občni zbor Kmetijske zbornice, v odbore Okrajnih kmečkih zbornic in v Krajevne kmečke odbore) naenkrat, bo treba vložiti tudi tri kandidatne liste naenkrat.

Kandidatno listo za Krajevni kmečki odbor je treba vložiti pri občinski volilni komisiji in mora biti podpisana vsaj od petih volilnih upravičencev občine.

Kandidatno listo za odbor Okrajne kmečke zbornice je treba vložiti pri okrajni volilni komisiji in mora biti podpisana vsaj od dvajdesetih volilnih upravičencev v deželi.

Kandidatno listo za Občinski zbor Kmetijske zbornice je treba vložiti pri deželni volilni komisiji in mora biti podpisana od vsaj petdesetih volilnih upravičencev v deželi.

Krajevni kmečki odbor sestojata po zakonu iz 6 izvoljenih oseb in 6 namestnikov. Izvoljeni odbor izvoli iz svoje srede predsednika, podpredsednika in tajnika.

Kandidatna lista za Krajevni kmečki odbor mora vsebovati temu primerno število kandidatov (več kot 12 jih ni treba biti).

V krajevni kmečki odbor je mogoče kandidirati samo naravne (fizične) osebe

- ki imajo volilno pravico v Kmetijsko zbornico (ki so v volilnem seznamu),
- ki so 1. januarja 1951 že izpolnile 24. leto starosti,
- ki so avstrijski državljani in
- katerim po § 18 lit. k zakona o nacistih iz leta 1947 ni odvzeta pravica, da bi smeli kandidirati (to so n. pr. Zellen-

leiter in višji funkcionarji NSDAP, člani SS, člani SA, NSKK in NSFK, ki so bili Untersturmführerji in več, nadalje Gestapovci in člani SD, Blutordensträger, osebe, ki so bile veljavno obsojene kot vojni zločinci, nosilci zlatih, srebrnih in bronastih značk NSDAP in zlatih značk HJ). Merilo so liste o registriranih nacistih.

Predlog kandidatne liste mora kakor rečeno biti do najpozneje 4. novembra ob 24. uri predan volilni komisiji oz. predsedniku volilne komisije.

Kar tiče kandidatov, ni potrebno, da je imenovanih dvanajst, vendar primerno položaju v občini imenujete vsaj štiri več, kakor pa se nadejate, da bi ob volitvah dobili skupno odbornikov in namestnikov (primer: za pričakovati je, da bi dobili v Krajevni kmečki odbor 2 odbornika. Za vsakega je potreben še po en namestnik. V tem primeru jih kandidirajte vsaj osem).

V primeru, da bi volilna komisija ugotovila, da eden od predlaganih kandidatov ni upravičen kandidirati ali pa če eden od kandidatov odstopi ali umrje, je treba namesto njega imenovati novega kandidata in to najpozneje do 15. novembra ob 24. uri. Za njegovo imenovanje vendar ni več potrebnih pet podpisov, temveč zadostuje podpis pooblaščenca (Zustellungsbevollmächtigter).

Volitve v Krajevni kmečki odbor odpadejo, če je bila do 4. novembra vložena samo ena kandidatna lista. Predlagani kandidati se v tem primeru smatrajo za izvoljene. Vendar morajo vsi volilni upravičenci občine voliti še

v Okrajno kmečko in v Občni zbor Kmetijske zbornice.

Do 18. novembra t. l. morajo volilne komisije na javnem mestu razglasiti kandidatne liste vseh strank, ki se bodo volitev udeležile.

Volilne priče

Do 15. novembra t. l. mora vsaka stranka, ki je vložila kandidatno listo, imenovati za vsak volilni lokal po dve volilni priči. Če do tega časa prič ne javi, izgubi pravico do nadziranja volitev.

Volilnim pričam ni treba imeti volilne pravice v Kmetijsko zbornico. Volilne priče javi občinski volilni komisiji pooblaščenec stranke (Zustellungsbevollmächtigter), in sicer pismeno.

Volitve

Volitve v kmetijsko zbornico in v obe njene podustanovi so tajne in veljajo na splošno isti predpisi, kakor pa za druge volitve.

Vsak volilni upravičenec ima pravico voliti:

- v svoj Krajevni kmečki odbor,
- v odbor Okrajne kmečke zbornice in
- v Občni zbor Kmetijske zbornice,

kar pomeni, da naj dobi po tri volilne listke. Vsi trije volilni listki morajo biti (po zakonu) bele barve. Prav zaradi tega je pri razdelitvi treba posebej paziti, da dobi volilni upravičenec volilni listek z napisom „Ortsbauernausschuss“, volilni listek z napisom „Bezirksbauernausschuss“ in volilni listek z napisom „Vollversammlung der Landwirtschaftskammer“. Zakon dopušča, da so vsi volilni listki med seboj spojeni (to se pravi na enem primerno večjem listu).

KOLENDAR

Sreda, 3. oktober: Terezija
Četrtek, 4. oktober: Frančišek Serafinski
Petek, 5. oktober: Flavijana
Sobota, 6. oktober: Bruno.

SPOMINSKI DNEVI:

3. 10. 1868 — Sklenjen mir na Dunaju — Beneška Slovenija priključena k Italiji — 1918 Nemčija, Avstro-Ogrska in Turčija so zaprosile za mir.
4. 10. 1669 — Umril v Amsterdamu nizozemski slikar Rembrandt van Rijn — 1947 Umril matematik in fizik Maks Planck, začetnik Planckove kvantne teorije.
5. 10. 1840 — Rojen skladatelj Franc Gerbič — 1849 „Kölnische Zeitung“ so prinesle kot prvi list brzojavno vest.
6. 10. 1848 — Na Dunaju izbruhnila „oktobrska“ revolucija — 1948 Umril v Ljubljani jezikoslovec Stanislav Škrabec.

BELJAK

Ko se je v petek ob 10. uri ponoči vračala 23-letna Maria E. iz gostilne, sta jo pred lokalom nenadoma zgrabila dva angleška vojaka ter jo s silo odvedla k Dravi. Da bi ne mogla klicati na pomoč, sta ji usta zamašila z rokami in jo davila, nato pa sta jo izmenoma tiščala k tlom in jo posilila. Policistu, ki je slišal prita-

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“

v Pijberku

sporoča, da je prireditel

Prosvetni popoldne

ki bi morala biti v nedeljo, dne 7. oktobra, iz tehničnih ovir preložena na pozneje. Novi datum bomo pravočasno objavili v tisku.
O d b o r.

jene klice, je uspelo, da je enega vojaka na lice mesta aretiral in predal angleški policiji, medtem ko je drugi zbežal. Napadeno in onečasto dekle je utrpelo poškodbe na čeljustih in na obrazu.

Gradbenoobratna šola v Beljaku, oddelek za zidarje in tesarje, prične s poukom dne 5. novembra.

Neznani vlomilci so vdrl v blagovno skladišče instalacijske tvrdke Hechenleiter & Co. ter odnesli blaga v vrednosti 2.000 šilingov.

Trgovski zastopnik O. Lasnig iz Št. Jakoba v R. se je na dravskem mostu nezavesten zgrudil na tla. V bolnišnici so ugotovili možganski potres, notranje poškodbe in zlom v kolku. Lasnig je dejal, da je dobil poškodbe pri železniški nesreči v Langenwangu.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Da je naš živinozdravnik dr. Kristo Pušnik dober strokovnjak v svoji stroki, smo v našem listu že ugotovili. Danes pa hočemo povedati, da je prav tako uspešen tudi na področju lovskega udejstvovanja, kajti pred nekaj dnevi mu je uspelo, da je na lovu v Sloveniji zadel izredno velikega smjaka in ga z dvema strelji pobil na tla. Sentjakobčani mu čestitamo tudi tem potom in mi želimo mnogo uspeha tudi v bodoče.

Po naši zemlji

Sreje pri Št. Jakobu

Preteklo nedeljo smo spremili k zadnjemu počitku Kobintarjevo mater iz Srej, Katarino Halegar, ki ji je zahrbtna bolezen v najboljših letih pretrgala nit življenja. Kljub izredno slabemu vremenu je spremljalo rajno na njeni zadnji poti veliko število sorodnikov, znancev in prijateljev, posebno številno pa so bili zastopani bivši izseljenci, da se poslovijo od svoje sotrpinke.

Kot bi žalovala tudi narava, tako je neprenehoma lil dež s sivega neba, ko so se žalujoči zbirali ob Kobintarjevem domu. Milo se je oglasila žalostinka „Vigred se povrne“, ki jo je zapel domači pevski zbor, nato pa je žalni sprevod krenil proti pokopališču pri farni cerkvi. Ob odprtem grobu, ki so ga poleg velikega števila znancev in domačinov obkrožali predsednik Zveze slovenskih izseljencev Vinko Gröblacher in številni drugi sotrpini-izseljenci, se je z lepimi besedami spomnil življenja rajne Kobintarjeve matere g. kaplan Česen.

Številna udeležba od blizu in daleč je bila izraz velike priljubljenosti, ki jo je uživala Kobintarjeva mati.

Vse njeno življenje je bilo polno skrbi za svojo družino, za dom in slovenski narod. In zvestoba do materine besede in slovenskega naroda je bila tudi vzrok, da je morala Kobintarjeva družina leta 1942 zapustiti rodno zemljo in s stotimi slovenskimi družinami oditi v daljno Nemčijo. Ko so se izseljenci po zmagi nad fašizmom vračali v domovino, je Kobintarjeva mati že nosila v sebi kal bolezn, ki ji je zdaj podlegla v 54. letu starosti. Z njo je legla v grob spet ena tistih slovenskih žen in mater, ki so raje trpele vse svoje življenje, predno bi izdale svoj narod, zatajile svojo materino govorico.

Vsem, ki smo poznali rajno Kobintarjevo mater, bo ostala v trajnem spominu. Spominjali se je bomo kot vzorne slovenske žene in matere, v spominu pa nam bo ostala tudi kot sotrpinka-izseljenka, ki je s tolikimi naših najboljših prenašala težka leta pregnanstva.

Mirno naj počiva v domači slovenski zemlji, žalujočim preostalim pa naše iskreno sožalje!

CELOVEC

V petek so izročili novozgrajeno, veliko in moderno urejeno šolsko poslopje v Št. Petru ob Zrelski cesti svojemu namenu. Slovesnosti, med katero je celoveški župan izročil poslopje mestni upravi v varstvo, so prisostvovali zastopniki dežele, varnostnih oblasti, zasedbene sile, katoliške in protestantske cerkve ter trvdki in delavcev, ki so šolo zgradili. Pouk na šoli, ki nosi ime dr. Karla Rennerja, se je pričel v ponedeljek.

Italijansko-avstrijsko društvo „Societa Dante

Alighieri“ priredi tudi letos italijanske jezikovne tečaje. Vpis je mogoč od 3. do 6. oktobra med 17. in 19 uro na sedežu društva v Celovcu, Lidmanskyygasse 20.

Redni parniški promet po Vrbskem jezeru je bil za letošnjo sezono v nedeljo zaključen. Odslej naprej so parniki na razpolago samo za posebne vožnje proti predhodnemu naročilu.

V tednu od 17. do 23. septembra se je zgodilo na Koroškem 52 prometnih nesreč, ki so terjale 3 smrtne žrtve in 41 težko ranjenih. Skupna stvarna škoda je znašala 150.000 šilingov. Večino prometnih nezgod so povzročili avtomobilisti in kolesarji.

V petek ponoči je dunajski osebni avto, ki mu je privozilo nasproti drugo vozilo, ne da bi zasenčilo žaromene, podrl občestno ograjo in zavozil v Lendkanal. Voz, ki se je postavil s sprednjimi kolesi in hladilnikom v kanal, je bil težko poškodovan in so ga morali dvigniti in odvreči, vozač pa je ostal nepoškodovan.

Na Eggerjevem posestvu v Celovcu, Flatschacherstrasse, je 29-letni poljedelski pomožni delavec Franc Heinz v teku prepira iz ljubosumja s kuhinjskim nožem zabodel svojo 20-letno družico Marijo Rulof v vrat, da je takoj izkrmavela. Nato se je še sam zabodel v vrat in prsa in so ga težko ranjenega prepegljali v deželno bolnišnico.

HODIŠE

Zadnjič smo poročali o našem pevskem izletu v Slovenijo, danes pa bomo pogledali, kaj se je med tem časom v domačem kraju dogodilo novega.

31. avgusta smo pokopali najstarejšega člana naše župnije Jurija Sebung, pd. Mandlnovega očeta, ki je dosegel visoko starost 92 let in je do zadnjega bil čil in razmeroma zdrav.

Začetkom meseca septembra je naša hranilnica in posojilnica imela svoj letni občni zbor, potek dnevnega reda je bil kar zadovoljiv, čeprav bi bilo želeli, da bi se člani malo bolj zanimali za svojo organizacijo, kar bi bilo samo v njihovo splošno gospodarsko korist. Polagoma bomo morali pač priti do spoznanja, da bo treba združno zamisel poglobiti v medsebojno pomoč našega kmeta.

V nedeljo, 30. septembra pa je umrl vsem znani cestar v pokoju po domače Tinjakov oče v Hodišah. Ni dolgo užival svojega zasluženega pokoja. Pogreba se je udeležila tudi domača požarna brigada, katere dolgoletni aktivni član je bil. Vsem preostalim iskreno sožalje!

Isti dan pa smo obhajali tudi veselo svatbo, poročila se je Marta Einspieler, pd. Kanovčeva v Dobajni. Za življenjsko družico jo je izbral Plajerjev Marko na Klopicah. Poroka je bila v Skofičah, svatovščina pa pri Kramerju na Klopicah. Novoporočenemu paru želimo mnogo sreče na skupni življenjski poti.

Sicer pa ni posebno dobro izpričevalo za mlade gospodarje naše fare, da so pustili že tretjo Kanovčevo hčerko odpeljati Skofičanom.

Nazadnje pa spet nekaj vrstic o skupnem izletu, ki smo ga v nedeljo zvečer z avtobusom priredili na koncert Akademskega pevskega zbora iz Ljubljane v Logo ves. Kljub slabemu vremenu se nas je zbralo nad 50 ljubiteljev lepe pesmi, med njimi tudi precejšnje število članov hodiškega pevskega zbora „Leonhardsgilde“, kar smo mi Slovenci posebno pozdravili. Prepričani smo, da je bil ta koncert, o katerem pišejo na drugem mestu, za vse udeležence pravi užitek in da nobenemu ni bilo žal časa in stroškov.

Se eno vprašanje za naše društvenike: Kdaj se bodo zbudili iz zimskega, oprostite, hotel sem reči poletnega spanja in nam na našem zapuščenem odru prikazali spet kaj zabavnega, sicer bodo ljudje mislili, da je hodiška „Zvezda“ že utonila za Turjami.

Spomenik koroškim junakom

Medtem ko so bile v stari Jugoslaviji srednje šole razvrščene predvsem v večjih mestih in so bile težko dostopne za delavsko in kmečko mladino, se današnja ljudska oblast močno prizadeva, da bi tudi srednješolsko izobrazbo čimbolj približala širokim ljudskim množicam. Tudi v Sloveniji je bila po osvoboditvi ustanovljena cela vrsta novih gimnazij in drugih šol.

Na koroškem ozemlju je bila ustanovljena gimnazija v Guštanju, na kateri se šolajo tudi naši dijaki iz tostran Karavank, ker avstrjske oblasti še vedno niso ugodile zahtevi po ustanovitvi slovenske gimnazije. V zadnjem letu pa gradijo v neposredni bližini naše Podjune, na Ravnah pri Prevaljah, novo gimnazijsko poslopje. Gradbeno podjetje Gradis v Guštanju, ki ima velike obveznosti tudi pri izgradnji tamošnje velike železarnice, je v dobrem letu dvignilo veličastno stavbo iz temeljev pod streho in bo že do konca oktobra usposobila 3 do 4 učilnice za pouk v novem poslopju.

Zveza borcev pa je na svojem nedavnem zborovanju v Slovenjem Gradcu sklenila, da bo gimnazija na Ravnah spomenik koroškim junakom in žrtvam za svobodo: v vestibulu bodo v kamen vklesana vsa njihova imena, učilnice pa bodo nosile napise, ki bodo spominjali na borbo za pravice koroškega slovenskega ljudstva.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

2

„Dobro, da ste prišli v obilnem številu. Hudi časi so nastopili, za nas uboge kmete. Kuga in lakota, vojske, umor in požiganje; to vse nam preti. Do danes še, hvala Bogu, ne vemo, kaj te besede pomenijo, a bojim se, da izkusimo to v kratkem.

Na Kranjskem že Turki dolgo časa razsajajo, morijo in požigajo. Deset let je preteklo, odkar so bili prvič prihruli v to deželo. Od tedaj prihajajo vsako leto znova požigati in pustošiti kranjsko zemljo, a nihče jih ne more ugnati. Tudi na Koroškem, kakor sami dobro veste, so že pred petimi leti ropali in požigali ti krvoločniki po Podjunijski dolini. Pred dvema letoma pa so opustošili ves kraj od Trbiža do Velikovca. Niti ene hiše ni ostalo cele razen močno utrjenih gradov. Le naše lepe Rožne doline še niso obiskali. Le mi smo bili tako srečni, da še nismo čutili turške sablje in kopita.

Ali nesreča ne miruje več. Že lansko leto so se bile kobilice iz jutrovih dežel spustile kakor črni oblak na naša polja ter nam uničile mnogo pridelkov. Kaj pa še pride letos, to pa sam Bog vé. Vse je v božjih rokah!“

Globoko so vzdihnil pri zadnjih besedah navzoči kmetje. V božjem strahu so šepetali drug drugemu:

„Hudi časi so zdaj, hudi časi. Bog nam pomagaj!“

A Serajnik nadaljuje skrivnostno: „Kakor sem izvedel, prihrujejo letos, in to v kratkem, Turki v našo deželo. Prišlo jih bo neki kakor lista in trave. Vse bodo pomorili ali pa odpeljali s seboj v sužnost. Ničesar nam ne ostane, kakor to, kar bomo zakopali globoko pod zemljo. Le kdor se v nepristopne pečine poskrije, se bo rešil turškega nasilstva. Zitno polje bodo konjska kopita tako poteptala, da ne bo več let rastle niti bilka na njem. Kuga in lakota nastane. Človeški rod bo jako redek. Le kdor uživa božjo milost, sme upati rešitve.

Tako so mi prerokovali ranjka mati na smrtni postelji. Zdaj je že petdeset let preteklo od tega, ali jaz še pomnim njihove besede, kakor da bi mi jih bili včeraj pravili. Govorili so takole:

„Velika šiba božja zadene vašo deželo, predno preide pol stoletja. Tvojo glavo bodo krili tedaj že sivi lasje. Rožna dolina je rodovitna in ostane tudi plodovita, dokler še krava od jutra tuli. A kadar začenja vol rjuti od večera, tedaj bo huda. Krava, ki jo najdeš takrat med Celovcem in Beljakom, bo nosila zlat zvonec na vratu!“

Tako so govorili mati, in dobro sem si zapomnil njihove besede. Zdi se mi, da se njih prerokovanje letos izpolni. Sovražnik pride tretjič v našo deželo in zdaj bo rjul od večera. Opustošil bo vso deželo. Živina postane redka in tako draga, kakor da bi nosila zlat zvonec na vratu.“

Kmetje so osupli poslušali Serajnika. Majali so z glavami in mu niso hoteli verjeti. Zdaj pa pokaže starec na svojega sina M i r k a, rekoč, naj ta nadaljuje.

Mirko je bil mož, star kakih trideset let, visoke,

krepe postave. Na glavi je imel širok klobuk z velikim peresom od divjega petelina. Iz žameti mu je bil kratak „pruštof“. Rdeči oprsnik z debelimi srebrnimi gumbi mu je pokrival široke, močne prsi. Kakor vsi drugi, je nosil tudi on kratke irhaste hlače in čevlje z visokimi golenicami.

Mirko je še edini živel izmed štirih Serajnikovih sinov. Sestre ni imel nobene, in tedaj je bil sam tolažba in pomoč svojemu očetu na stara leta. Mirko ni bil sam svoj gospodar in tudi ne oženjen. Oče Serajnik je še sam gospodaril na veliki kmetiji v Svatnah, majhni vasi na južnem obronku prej omenjenega Gradišča. Sin pa je pridno pomagal pri gospodarstvu, dobro vedoč, da ima v kratkem prevzeti kmetijo.

Ker je bil stari Serajnik daleč v okolici na dobrem glasu, je spoštovala in čislala vsa sosesčina tudi njegovega sina. Opazovali so na Mirku očetove lastnosti ter ga smatrali za vrednega naslednika svojemu očetu. Vpliv Serajnikov med sosedi je bil tedaj sinu pridobil marsikatero prednost pred drugimi fanti. Tako je smel z očetom zahajati tudi v družbo veljavnih mož in starcev, kar ni bilo drugim mladencem dovoljeno.

Tudi ta dan je bil Mirko prišel s svojim očetom v kmetski zbor, v katerem je bil on edini, ki še ni bil sam svoj gospodar. Na današnjem shodu pa je imel Mirko važno besedo. Zatorej je na očetovo opomnjo krepko povzdignil glas in govoril takole:

„Včeraj sem došel pozno v noči iz Beljaka. Bil sem tam po živinski kupčiji. Prišlo je bilo mnogo kupcev od vseh strani. Največ jih je bilo seveda z Laškega. Živino sem drago prodal, in nikdar še ni bilo take kupčije pri

CETINJE - Prestolnica Črne gore

Cesta iz Titograda do Cetinja, ki so jo zgradili za časa kralja Nikole, je zelo lepo izpeljana po obronkih Carjevega Laza skozi slikovito divjo pokrajino, ki je že od nekdaj bila prizorišče krvavih borb. Na nekaj važnejših bitk spominjajo ob cesti vzdane spominske plošče — nešteto borb s Turki in kasneje z Italijani in Nemci pa je ostalo brez zidanega spomenika in njim je vsa Črna gora en sam kamenit spomenik.

Nad vasico Rijeka Crnojeviča, kjer se Skadarsko jezero kot fjord globoko zajeda v črnogorsko hribovje, ležijo ostanki nekdanjega samostana Obod. V tem samostanu je bila tiskarna prva knjiga v cirilici in slovanskem jugu že leta 1493. Zadnji vladar srednjeveške Črne gore, Djurdje Crnojevič, je kupil to tiskarno v Benetkah in v njej je pod vodstvom jeromaha Makarija zlagalo osem tiskarjev znani „Oktoih“, tiskan v rdeči in črni barvi z izredno lepo izdelanimi začetnimi črkami in naslovi. Tako je majhen narod, sredi večnih borb za svobodo tam daleč v črnogorskih skalah imel že 60 let pred nami Slovenci svojo lastno tiskano knjigo. Zopet dokaz, koliko pomeni za kulturni razvoj naroda politična svoboda.

Sam prihod v Cetinje je za potnika majhno razočaranje. Po romantični vožnji se nenadoma znajde v mestecu z manj kot 10.000 prebivalci, hišicami, eno samo glavno ulico in samo nekaj reprezentativnimi stavbami. Toda ta prvi vtis se kmalu spremeni. Pod vodstvom izkušenih vodičev — in v Cetinju je skoro vsak prebivalec tudi vodič — se odkriva to majhno mesto kot zbirka nacionalnih in kulturnih spomenikov, znamenitosti, zanimivosti, spominov in posebnosti. Šele s tem se obiskovalcu odpre pogled, da lahko vidi, kaj pomeni Cetinje za Črno goro. S ponosom bo povedal vsak Črnogorec, da je bilo Cetinje v vsej svoji zgodovini le dvakrat nesvobodno: pod Avstrijo od leta 1915—1918 in nato pod fašisti od leta 1941 do 1944. Sicer pa je bilo Cetinje ves čas svobodna prestolnica svobodnih vladarjev Črne gore.

Cetinje je ustanovil leta 1485 Ivan Crnojevič, ki je na umiku pred turško premočjo prenesel svojo prestolnico v cetinjsko dolino, obdano z neprelozljivimi planinami. Tukaj je namreč že eno leto pred tem postavil samostan pri majhni cerkvi, ki so jo zgradili pastirji. V tem samostanu je odslej stoloval črnogorski vladar, vse dokler ni Njegoš postavil dvorca „Boljarde“ in se preselil vanj.

Trikrat so Turki napadli in zažgali Cetinje, vendar se v njem niso mogli obdržati. Najtežji časi za Cetinje so bili pač leta 1692, ko so se oblegani Črnogorci spustili sami v zrak v trenutku, ko so Turki že vdrlji v poslopje, in tako pokopali pod ruševinami sebe in Turke.

Kljub tej burni preteklosti pa je uspelo v samostanu obvarovati in ohraniti mnogo zgodovinskih znamenitosti in dragocenosti, ki tvo-

rijo zaklad cetinjskega muzeja, samostana in vsak Črnogorec bo vedel povedati najrazličnejše zanimivosti o njih.

Do približno pred sto leti bi bilo težko nazvati Cetinje mesto. Po nekem opisu v „Srpskih novinah“ iz leta 1852 — torej komaj leto dni po Njegoševi smrti — in raznih slikah objavljenih v takratnih časopisih, je Cetinje razen samostana, cerkve in dvorca Biljarda, ki ga je postavil Njegoš, — štel le še 9 hiš, od tega majhno šolo, mehano (gostilno) in nekaj obrtniških hiš. Mesto se je pričelo razvijati šele v drugi polovici 19. stoletja in doseglo svoj višek za vlade kralja Nikole.

Dvorec „Biljarda“ je dobil svoje ime po biljardu, ki je bil Njegošu edina zabava in ki je stal v eni od treh sob, ki jih je imel Njegoš v dvorcu za svojo uporabo. Ostale prostore je namenil državni upravi. Svinčeno streho, s katero je bil dvor prvotno pokrit, je moral Njegoš kmalu pretopiti v svinčenke za borbo proti Turkom, prav tako, kot je njegov naslednik knez Danilo moral v isti namen žrtvovati svinčene črke iz tiskarne, ki jo je nabavil svojčas Njegoš.

To je bil težak čas za Črnogorce, čas, ko je veljalo bolj kot kdaj koli v Črni gori pravilo: Zob za zob, glavo za glavo. Nad samostanom

v Cetinju je postavil Njegoš trdnjavo „Tabla“, ki naj bi branila samostan pred napadi. Na tej trdnjavi je bil stolp, kamor so obešali odsekane turške glave in ki je vzbujal mnogo ogorčenja med popotniki z zapada, ki so obiskovali Njegoša.

Cetinje je polno spominov. Ne samo na čas Njegoša, ampak tudi na čas pred in za njim. Na „Orlovem kršu“, hribu neposredno nad mestom, kjer je lep razgled po vsej dolini nekdanje reke Cetine, je postavljena grobnica vladika Danila, očeta vladike Rada, kot še danes imenujejo Črnogorci Njegoša. Okrog zgodovinske „Vlaške cerkve“ so postavili ograjo iz cevi turških pušk, zaplenjenih v borbah.

Nepregledna je vrsta takšnih spominov na Cetinju, okrog njega, v samostanskih „riznicah“, v državnem muzeju, v Biljardi itd. Vse to razkazujejo z velikim ponosom Črnogorci svojim obiskovalcem, ki jih je bilo za časa Njegoševih proslav toliko na Cetinju, kot še nikoli. In kljub temu so v mestecu, kjer vlada že za manj kot 10.000 prebivalcev stanovanska stiska, spravili pod streho skoro prav toliko gostov, našli načine za dobro prehrano, skrb za vsakega posameznika in k temu obdržali sloves najgostoljubnejšega ljudstva na Balkanu.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Četrtek, 4. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Nasveti v življenjskih vprašanjih — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila — Oddaja za podeželje — 15.00 Solska oddaja — 16.00 Znameniti umetniki — 16.30 Otroška ura — 18.30 do 19.00 Večerni koncert — 21.00 Godba za vsakogar.

Petek, 5. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Za podeželsko ljudstvo — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 do 15.00 Poročila — Sodobna vprašanja — 16.00 Pevska ura — 16.20 Za mladino — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 23.25 Plesna godba.

Sobota, 6. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.00 do 9.30 Iz slovenske literarne zakladnice — 9.30 Kar si želite — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 14.30 Pozdrav zate.

RADIO SLOVENIJA

Četrtek, 4. oktober:

5.25 Hrvatske narodne pesmi — 6.15 Vedra glasba — 13.00 Gospodinjski nasveti — 13.10 Zeleli ste poslušajte! — 14.15 Iz jugoslovanskega

kulturnega življenja — 14.30 Pester glasbeni spored s sodelovanjem Kmečkega tria — 18.00 Pesmi Haydna, Mozarta in Beethovna — 18.20 Pogovor s pionirji — 20.00 Domače aktualnosti — 20.15 Veliki orkestri igrajo znane melodije — 22.30 Priljubljeni pevci in ansambli vam igrajo.

Petek, 5. oktober:

5.25 Lahka glasba — 6.15 Pisan jutranji spored, vmes gospodinjski nasveti — 13.00 Jugoslovanske narodne in umetne pesmi — 18.15 Iz življenja enot JA — 19.15 Zeleli ste poslušajte! — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled Egon Tomca — 20.15 Jugoslovanska zborovska glasba — 21.00 Svet v safiri in humorju — 22.30 Domača zabavna glasba.

Sobota, 6. oktober:

5.09 Jutranji pozdrav — 5.25 Pesmi borbe in dela — 6.15 Lahki jutranji koncert — 13.00 Lahki opoldanski koncert — 14.40 Poje kvintet „Niko Strilof“ — 18.40 Sl. nar. pesmi — 18.30 Za pionirje nekaj za smeh in dobro voljo — 19.15 Iz slov. sol. glasbe — 19.40 po naši lepi deželi — 20.00 Slovenske narodne pesmi v priredbi Marolta in Švikaršiča — 22.30 Za ples in razvedrilo.

Praktični nasveti

Čevlji naj bodo zmeraj na mrzlem zračnem prostoru, nikdar pa ne v zaprtih omarah, ker ti začno plesniti ali pa postanejo trdi. Če čistiš bakrene predmete, uporabljaj vselej papir namesto cunj, ker se bo baker potem dalje časa svetil.

Lonec, kjer se ti je jed prismodila, očisti s pepelom.

KINO PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia

Od 5. do 8. oktobra:

„Wiener Zuckerl“

Peterhof

Od 5. do 8. oktobra:

„Im Tempel der Venus“

KRIVA VRBA

Od 6. do 7. oktobra:

„Küssen ist keine Sünde“

VRBA

Od 3. do 4. oktobra:

„Der Todeskuss“

Od 5. do 7. oktobra:

„Die Nacht ohne Sünde“

VELIKOVEC

Od 3. do 4. oktobra:

„Die blaue Lampe“

Od 5. do 7. oktobra:

„Das vierte Gebot“

„Siamski dvojčici“ najnevarnejši kači na svetu

Znani holandski zoolog Ban Pik je vlovil v dolini reke Limpopo v Južni Afriki edinstven primer kače, takozvani siamski dvojčici. Kači sta skupaj zraščeni od rojstva in spadata v vrsto najstrupenejših kač na svetu. Znanstvenik Pik pripoveduje, da je videl na lastne oči, ko sta ti dve kači ubili tigra. Pik navaja, da bi človek, ki bi ga pičili ti dve kači, mogel živeti samo še minuto. Zanimivo je, da ti „dvojčici“ napadata druge strupene kače. Znameniti kači je učenjak poklonil zoološko-botaničnemu muzeju v Amsterdamu. Kači sta dolgi tri metre in debeli okrog 30 cm.

Nov stroj za razmnoževanje in prenos vesti ter slik

Veliko telegrafsko in telefonsko podjetje Western Union v ZDA je izdelalo nov tip telegrafskega sprejemnika in oddajnika, ki lahko sprejme in odda v eni uri 180.000 besed. Najnovejši telegrafski sistem je zasnovan na stroju, ki izdelava kopijo vesti, poročila ali slike, ki jo nato prenašajo z radijskimi valovi ali po navadnih telegrafskih žicah do cilja, kjer vse to avtomatično sprejmejo brez fotografske, kemične ali sušilne naprave. Uradnica, ki upravlja ta novi stroj, potisne natipkano poročilo v prozorni valj, katerega nato zapre in spusti v pogon. Valj se obrača z brzino 1800 obratov na minuto. Pri stroju je foto-celica; le-ta deluje s pomočjo svetlobe, ki jo spustijo vanjo skozi odprtino v velikosti igline konice. Na sprejemniku „zapišejo“ ali reproducirajo besedilo in sliko naprave — nalik iglam — na suhem papirju. Ko je prenos končan, požene avtomatičen signal v gibanje nož, ki odreže rotacijski papir in pot od pošiljalca do prejemnika je končana.

nas. Prišel sem v družbo laških kupcev. Med njimi jih je bilo nekaj iz Benetk — in ti so mnogo govorili o vojski.

Pripovedovali so si, da imajo Benečanje močno utrjen tabor pri Gradiški ob Soči. Turki jih oblegajo. Prišli so baje semkaj iz Dalmacije in Albanskega. Pri reki Soči so krenili proti goram. Njenemu toku sledeč, so šli navzgor po Soški dolini, dokler niso prišli do Gradiške. Tu so se ustavili in oblegajo tam vojsko benečansko. Na daleč okrog so že vse požgali in oropali, tako da njim samim primanjkuje živčevja.

Tudi utaborjeni Benečanje so v velikih stiskah; pa laški kupci trdijo, da jim Turki ne morejo do živčevja. Zategadelj bo moral sovražnik v kratkem ustaviti obleganje in zapustiti oni kraj; saj se ne more tam njegova vojska več preživeti. Šli pa bodo Turki dalje proti Korminu in Kobaridu na Trbiž. Če so pa enkrat tako blizu, pridejo gotovo tudi k nam. Nekateri kupci iz Kanalske doline pravijo celo, da se prvi turški oddelki že pomičejo proti koroški zemlji.

Dolgo so se posvetovali nato kmetje med seboj. Sklenili so, da hitro popravijo vse zidovje okoli Gradišča. Stolpi, kleti in dvorane se naj spravijo v dober red in izpremenijo v močno trdnjavo. Tudi podzemeljski hodnik, ki vodi iz globoke grajske kleti doli v vas Svetne, se mora izčistiti in dobro zavarovati. Cerkev sv. Jakoba v Podgradu se naj močno utabori. V gorskih pečinah pa se mora poiskati več skrivališč, da najdejo v njih ženske in otroci varno zavetje. Zlasti pod goro Rožčico, kjer je prelaz na Kranjsko, je bilo več votlin in jam v pečevju. Še dandanes imenujejo prebivalci v Rožni dolini jame v

pečinah pod Rožco „Tabor“ in pripovedujejo, da so se tam v turških časih skrivali kristjani.

Pozno v noči se je končalo posvetovanje. Hude slutnje so pretresale kmetom srce in glavo. Z majhnim upom so gledali v negotovo bodočnost.

Drugo poglavje

Tiho in pobitega srca so zapuščali kmetje Gradišče. Krasno zvezdnato nebo je razsvetljevalo sivo zidovje. Stolpi so kakor nočne pošasti skrivnostno moleli v nebo. Divna tihota je zavladala na Gradišču. Le sova se je oglašala sovi in netopirji so frfrali, iskaje si nočne hrane. Zdaj pa zdaj se je odkrušil kamenček od starih razvalin in se zatočil, votlo doneč, globoko doli v klet ali dvorano; človeškemu srcu se je dozdevalo, kakor da raznašajo duhovi grajsko zidovje...

Pod Gradiščem pa so stopale med visoko strnjo moške prikazni. Sprva jih je hodilo več skupaj. Po malem pa so se ločili drug od drugega; vsak jo je zavil po stranskem potu proti svojemu domu. Slednjič je ostal oče Serajnik sam s svojim sinom in krenil naravnost preko polja proti Svetnam.

Med Gradiščem in sosednjimi južnimi hribi in gorami se razprostira lepa, majhna ravnina z bogatimi travniki, gozdi in pašniki. Tu raste tudi bujno žito, pšenica, rž, ječmen in proso. Na tem polju so stale tedaj, kakor še stoje dandanes, Svetne, sredi med bogatim sadnim drevjem. V tej vasi je bil dom najbogatejšega kmeta v šentjakobski župniji, očeta Serajnika.

Veselje je navdajalo starega moža, ko je stopal med žitnim poljem. Strn je bila tako visoka, da je videl komaj

iz nje. Dospevši do vasi, pa se je Serajnik ustavil. Z bistrim očesom je pogledal na Gradišče in rekel svojemu spremljevalcu:

„Ali slišiš, Mirko, kako skovikajo sove gori na razvalinah? Tam, kjer gnezdiyo ujede, bo v kratkem naš dom. Tam gori se bomo branili, da ne poginemo pod kruto pestjo krvoločnega Turka.“

In to zlato žitno polje! Glej, kako vzdiguje glavice! Kako veselo in ponosno se maje polno klasje!“

Pri teh besedah prime stavec za klas in ga tehta v roki. Potem nadaljuje:

„Veselje mi vzbuja ta pogled v srcu. A zopet se mi radost izpreminja v žalost, če pomislim, da bo vse, kar smo si pridelali s krvavimi žulji, poteptalo konjsko kopito in požrlo nenasitno žrelo turško. Mi sami pa bomo, ako nas še kaj ostane živih, umirali lakote...“

Ze lansko leto je bila huda pri nas; kobilice so nam bile napravile mnogo uime. In pri nas ni nikjer žitnih zalog za slaba leta. Saj se še za denar, za gotovi denar težko kaj dobi, ker laški kupci vse pokupijo in ubogega kmeta ogoljufajo za njegovo blago.“

Pri teh besedah je stavec globoko vzdihnil, spomnivši se, koliko ima človek prebiti hudega na svetu in še nekaj drugega mu je težilo srce. Davno je že namreč nameraval s sinom govoriti na samem. Najlepša možnost se mu je nudila zdaj, tu na polju; zatorej je nadaljeval:

„Za naš kraj je pač oni tujec na Knezovem posestvu prava nesreča. Prišel je pred nekimi leti v našo župnijo in privedel s seboj, kakor več, staro žensko in mlado, začrnelo deklino.“

(Dalje)